

„Gra w szachy” z Kremlem

RYWALIZACJA, DĄŻENIE DO WYGRANEJ, PRZYGOTOWANIE, STRATEGIA I TAKTYKA – te cechy są wspólne tak dla sportu, jak i dla polityki. Zapewne z tego powodu jeden z najlepszych szachistów świata Garri Kasparow już od 12 lat aktywnie działa na scenie politycznej Rosji. Ten były radziecki i rosyjski szachista, urodzony się 13.04.1963 r. w Baku, jest trzynastokrotnym mistrzem świata, trenerem oraz politykiem. Wielu ekspertów uznaje G. Kasparowa za najlepszego gracza w historii szachów¹. Tytuł mistrza świata G. Kasparow zdobył w 1985 r. w meczu z Anatolijem Karpowem². Następnie, przez dwadzieścia jeden lat, znajdował się na szczycie listy rankingowej FIDE³ (z dwiema przerwami: w 1994 r. został usunięty z rankingu decyzją FIDE, a w 1996 r. podzielił się miejscem w rankingu z Władimirem Kramnikiem⁴. W 1999 r. G. Kasparow osiągnął rekordowy ranking Elo 2851, który do dziś nie został pobity⁵.

Głównym przeciwnikiem szachisty w drugiej połowie lat 80-tych i na początku lat 90-tych był Anatolij Karpow. Ich rywalizacja przeszła do historii pod nazwą walki „dwóch K”⁶. Przez dłuższy czas zawodnicy odnosili się do siebie z wrogością, która miała charakter polityczny. A. Karpow cieszył się wsparciem ze strony władzy radzieckiej, zaś G. Kasparow uchodził za dysydenta, którym zresztą nigdy nie był. Opinia ta związana jest z otwartością, z jaką ten młody i popularny szachista, wypowiadał się dla zachodnich mediów. Zwycięstwo G. Kasparowa zbiegło się w czasie z początkiem reform Michaiła Gorbaczowa

¹ *Гарри Каспаров и его книги*, Chessoscar.ru, <http://chessoscar.ru/новости/garri-kasparov-i-ego-knigi.html#more-1592>, 09.04.2012 r.

² *Гарри Каспаров, Сайт Александра Антонова*, http://antonov.ucoz.ru/news/garri_kasparov/2011-06-26-14, 09.04.2012 r.

³ FIDE (fr. *Fédération Internationale des Échecs*) – Międzynarodowa Federacja Szachowa, organizacja międzynarodowa utworzona 20.07.1924 r. w Paryżu, zrzeszająca narodowe związki szachowe z całego świata.

⁴ *Гарри Каспаров...*, op. cit.

⁵ G. Kasparov, *Chessgames.com (online chess database and community)*, http://chessgames.com/player/garry_kasparov.html, 09.04.2012 r.

⁶ *Гарри Каспаров...*, op. cit.

w Związku Radzieckim. Po zwycięstwie w 1985 r. szachista mierzył się z A. Karpowem jeszcze trzy razy w latach 1986, 1987 oraz w 1990 r., za każdym razem skutecznie broniąc tytułu mistrza świata⁷.

W roku 1993 w Londynie G. Kasparow zagrał mecz z nowym pretendentem do tytułu mistrza świata Nigelem Shortem. Spotkanie odbyło się już w ramach innej niż FIDE organizacji – Stowarzyszenia Zawodowego Szachistów. Dotychczasowe warunki FIDE nie odpowiadały obojgu graczom. G. Kasparow zachował się jak polityk – utworzył wraz z N. Shortem nową organizację (Professional Chess Association). Mecz zakończył się zwycięstwem G. Kasparowa⁸. Formuła meczu, rozegrana w ramach nowej organizacji, przyczyniła się do podziału świata szachów na dwa obozy. Reakcją FIDE na zachowanie G. Kasparowa oraz N. Shorta była ich dyskwalifikacja oraz zorganizowanie równoległych mistrzostw z udziałem Jana Timmana i A. Karpowa. Do 2006 r. istniało dwóch mistrzów świata w szachach. Jeden według zasad FIDE oraz jeden według wersji „klasycznej”.

W ciągu siedmiu lat G. Kasparowowi udało się zachować tytuł mistrza świata. Stracił go w 2000 r. w meczu ze swoim wychowankiem Władimirem Kramnikiem⁹. Niemniej jednak G. Kasparow pozostał ważną postacią w światowych szachach, utrzymując się w czołówce listy rankingowej FIDE.

Zakończenie swojej kariery sportowej G. Kasparow ogłosił 10.03.2005 r. podczas konferencji prasowej zorganizowanej po turnieju rozegranym w Linares¹⁰. Swoją decyzję G. Kasparow tłumaczył przede wszystkim brakiem motywacji. Udało mu się osiągnąć w szachach wszystko. Istotnym czynnikiem była przegrana z W. Kramnikiem w 2000 r., po której nie dano mu możliwości ponownego pojedynku o tytuł mistrza świata (mecz z Rusłanem Ponomariowem ostatecznie się nie odbył)¹¹. G. Kasparow powiedział, iż zamierza kontynuować występy w tzw. *blitz* turniejach oraz innych pokazowych wystąpieniach,

---

⁷ Garry Kasparov – Biography, Kasparovagent.com, http://www.kasparovagent.com/garry_kasparov_biography.php, 09.04.2012 r.

⁸ Stowarzyszenie Zawodowe Szachistów (Professional Chess Association) funkcjonowało w latach 1993-1996. Przyczyną upadku PCA było wycofanie się głównego sympatyka i sponsora – firmy Intel. Dalsze próby utworzenia alternatywy dla FIDE przez G. Kasparowa nie powiodły się.

⁹ *Поставил шахматам вечный шах*, Art.TheLib.Ru, http://art.theLib.ru/sports/extreme/postavil_shahmatam_vechniy_shah.html, 09.04.2012 r.

¹⁰ *G. Kasparow zakończył karierę*, <http://www.sport.pl/sport/1,69628,2596315.html>, 09.04.2012 r.

¹¹ Rusłan Ponomariow – ukraiński szachista, mistrz świata w latach 2002-2004.

a jako główne priorytety swojej działalności obrał pracę nad książkami oraz uczestnictwo w rosyjskiej polityce¹².

Już po zakończeniu kariery sportowej, we wrześniu 2009 r., G. Kasparow i A. Karpow, po blisko dwudziestu pięciu latach, postanowili spotkać się ponownie, tym razem jako byli mistrzowie na sympozjum szachowym w Walencji¹³. Chociaż mecz „dwóch K” miał już tylko znaczenie symboliczne, a jego zadaniem było przywrócenie zainteresowania szerokich kół publiczności grą w szachy, obserwowano i analizowano go bardzo uważnie. Zwycięstwo przypadło o 12 lat młodszemu G. Kasparowowi¹⁴.

Działalność polityczna słynnego szachisty rozpoczęła się jeszcze w 1984 r., kiedy to, pretendując do tytułu mistrza świata, musiał dokonać wyboru pomiędzy wstąpieniem do KPZR a emigracją. Członkostwo w partii komunistycznej było niemalże obowiązkowe dla wszystkich mieszkańców Związku Radzieckiego, którzy liczyli na rozwój swojej kariery zawodowej. Dotyczyło to również sportowców biorących udział w zawodach międzynarodowych. G. Kasparow zrezygnował z członkostwa w KPZR w 1990 r. w reakcji na tragiczne wydarzenia w rodzinnym Baku, po których przeprowadził się do Moskwy¹⁵.

W 1990 r. słynny szachista brał udział w tworzeniu Demokratycznej Partii Rosji (DPR)¹⁶, w ramach której został zastępcą przewodniczącego Nikołaja Trawkina. Niedługo po utworzeniu DPR G. Kasparow wraz z A. Muraszowem powołali frakcję wolnych demokratów, która była wewnątrzpartyjną opozycją. W kwietniu 1991 r., miesiąc po rejestracji DPR w Ministerstwie Sprawiedliwości RFSRR, frakcja ta ogłosiła swoje wyjście z DPR. Przyczyną było nieuwzględnienie założeń programu wypracowanego przez G. Kasparowa oraz A. Muraszowa¹⁷.

Z początkiem lat 90. rozpoczyna się współpraca G. Kasparowa z gazetą „Wall Street Journal”, którą szachista kontynuuje do dnia

---

¹² Гарри Каспаров..., op. cit.

¹³ Е. Висенс, *И спустя 25 лет Каспаров по-прежнему сильнее Карпова*, *Риановости*, 25.09.2009, <http://ria.ru/sport/20090925/1862991.html>, 09.04.2012 г.

¹⁴ И. Пятаев, *Каспаров оказался более подготовленным к матчу, чем Карпов – эксперт*, *Риановости* 25.09.2009, <http://ria.ru/sport/20090925/186402517.html>, 09.04.2012 г.

¹⁵ Гарри Каспаров, *Биография*, *Каспаров.ru*, <http://www.kasparov.ru/note.php?id=44993207033D9> - 09.04.2012 г

¹⁶ Демократическая партия, *Пятая Дума*, <http://duma.lenta.ru/parties/democrat/>, 10.04.2012 г.

¹⁷ *Демократическая Партия России (ДПР), Публичная интернет-библиотека Владимира Прибыловского*, http://www.anticomproamat.org/dpr/spr_dpr.html, 10.04.2012 г.

dzisiejszego. W gazecie tej regularnie publikuje on felietony na temat rosyjskiej sceny politycznej. W 1991 r. G. Kasparow otrzymał nagrodę „*The Keeper Of The Flame*” od Centrum Polityki Bezpieczeństwa Stanów Zjednoczonych¹⁸, która jest przyznawana co roku za działalność publiczną, ukierunkowaną na propagowanie demokracji oraz ochronę praw człowieka. W 2007 r., polityczni oponenti G. Kasparowa zarzucili mu, że wchodzi on w skład Rady Doradczej przy wspomnianym Centrum Polityki Bezpieczeństwa, przytaczając listę członków owej Rady. Jego nazwisko figurowało na liście członków Rady, ale jak twierdził sam G. Kasparow, zostało ono dodane przez pomyłkę. Po kilku miesiącach zostało ono zdjęte z listy¹⁹.

W 1993 r. G. Kasparow brał udział w utworzeniu bloku „Wybór Rosji”²⁰. Podczas elekcji w 1996 r. były szachista poparł urzędującego prezydenta Borysa Jelcyna, postrzegając go jako jedyną alternatywę dla powrotu do władzy komunistów. Pełnił wówczas funkcję doradcy ds. kampanii. Rok później G. Kasparow został doradcą finansowym Aleksandra Lebiedia. Zakończył współpracę po decyzji rosyjskiego polityka o tym, by walczyć o stanowisko gubernatora regionu krasnojarskiego²¹.

Dalsza aktywność polityczna G. Kasparowa była związana z utworzeniem przez niego w 2004 r. komitetu „2008. Wolny wybór”, na czele którego stanął. Pełnił również funkcję współprzewodniczącego komitetu organizacyjnego wszechrosyjskiego kongresu obywatelskiego „Rosja za demokrację, przeciwko dyktaturze”. Współpracował w nim razem z uczestniczką ruchu ochrony praw człowieka Ludmiłą Aleksejewą oraz byłym doradcą Jelcyna – Georgijem Satarowem.

Ogłaszając w marcu 2005 r. ostateczne zakończenie swojej kariery sportowej, G. Kasparow był już znanym krytykiem prezydenta Władimira Putina. Uznawany był również za potencjalnego kandydata do udziału w wyborach prezydenckich 2008 r. Trzy lata wcześniej G. Kasparow stanął na czele „Zjednoczonego Frontu Obywatelskiego”²². Rok później w Moskwie ogłoszono decyzję o utworzeniu ruchu

---

¹⁸ *The Keeper of the Flame, Center for Security Policy*, <http://www.centerforsecuritypolicy.org/1358.xml>, 10.04.2012 r.

¹⁹ В. Печко, *Политическая смерть Каспарова, Взгляд – деловая газета, 5 апреля 2007*, <http://vz.ru/politics/2007/4/5/76063.print.html>, 09.04.2012 r.

²⁰ Фракция „Выбор России”(ВР) в Государственной Думе первого созыва (1994-1995), <http://www.politika.su/fs/gd1fur.html>, 10.04.2012 r.

²¹ Лебедь Александр Иванович. *Биографическая справка, Риановости*, http://ria.ru/history_spravki/20110829/426134884.html, 11.04.2012 r.

²² *Объединённый гражданский фронт*, <http://www.rufront.ru>, 10.04.2012 r.

„Inna Rosja”. Koalicja miała za zadanie zjednoczenie przedstawicieli opozycji różnych sił politycznych, których wspólnym celem było zwalczanie polityki W. Putina oraz Jednej Rosji, a także przekazanie władzy prezydenckiej parlamentowi oraz samorządom terytorialnym. Od 2006 r. G. Kasparow był jednym z organizatorów „Marszów niezadowolonia” pod patronatem Innej Rosji²³.

30.09.2007 r. rozpoczęła kampania wyborcza kandydata na stanowisko prezydenta G. Kasparowa w marcowych wyborach 2008 roku²⁴. Został on wyłoniony jako jedyny kandydat na posiedzeniu członków „Innej Rosji”. W listopadzie 2007 r. G. Kasparowa aresztowano i skazano na pięć dni pozbawienia wolności za udział w nielegalnej demonstracji²⁵. Organizacja *Amnesty International* oraz Departament Stanu USA uznały wówczas G. Kasparowa za więźnia sumienia i skrytykowały „agresywną taktykę wybraną przez władze rosyjskie w celu rozpręczenia demonstracji opozycji w Moskwie oraz innych miastach”²⁶. W grudniu 2007 r. G. Kasparow ogłosił rezygnację z udziału w wyborach, ponieważ nie udało mu się zebrać podpisów niezbędnych do rejestracji niezależnego kandydata²⁷.

Część członków Wszechrosyjskiego Kongresu Obywatelskiego uznała działalność G. Kasparowa za łamanie zasady apolityczności organizacji i próbowała wymusić na nim rezygnację z członkostwa w kongresie. Były szachista nie ugiął się pod naciskiem i pozostał członkiem kongresu, co z kolei spowodowało odejście z organizacji ówczesnych oponentów G. Kasparowa – L. Aleksejewej oraz G. Satarowa²⁸.

---

²³ Opozycyjne stowarzyszenie „Inna Rosja” działało w latach 2006-2010. Jego celem była zmiana panującej władzy za pomocą legalnych metod walki politycznej. Do składu koalicji weszły różne ugrupowania polityczne: „Zjednoczony front obywatelski”, „Partia Narodowo-Bolszewicka”, ruch młodzieżowy „Obrona”, organizacja młodzieżowa „Zmiana”, ruch „Za prawa człowieka”, <http://www.kommersant.ru/factbook/189254>, 10.04.2012 r.

²⁴ *На старт, внимание, марш!*, *Каспаров.ru*, 02.09.2007, <http://www.kasparov.ru/note.php?id=44993207033D9>, 10.04.2012 r.

²⁵ *Суд подтвердил арест Гарри Каспарова*, *BBCRussian.com*, 26.11.2007, http://news.bbc.co.uk/1/hi/russian/russia/newsid_7112000/7112537.stm, 10.04.2012 r.; „Марш несогласных”, суд над Каспаровым, *Каспаров.ru*, 24.11.2007, <http://www.kasparov.ru/material.php?id=474993D1042B7>, 10.04.2012 r.

²⁶ *США осудили арест Каспарова*, *Корреспондент.net*, 26.11.2007, <http://korrespondent.net/russia/218012-ssha-osudili-arrest-kasparova>, 10.04.2012 r.

²⁷ *М. Литвинович, Гарри Каспаров в качестве кандидата в президенты в выборах участвовать не будет*, *Радио Свобода*, 13.12.2007, <http://www.svoboda-news.ru/content/transcript/425905.html>, 11.04.2012 r.

²⁸ *Гарри Каспаров...*, op. cit.

W 2008 r. G. Kasparow został jednym z założycieli opozycyjnego ruchu demokratycznego „Solidarność”. W grudniu na posiedzeniu ruchu byłego szachiste wybrano na członka rady politycznej „Solodarności” oraz Biura Federacyjnego ruchu²⁹.

Aby zrozumieć pozycję polityczną G. Kasparowa, warto zapoznać się z tezami programu ruchu „Solidarność”, na których były szachista opiera swoją działalność polityczną. Ruch określił cztery główne cele swojej działalności, a mianowicie: „deputinizacja”, władza narodu, zwalczanie przestępczości i przestrzeganie prawa, europejskie standardy życia³⁰.

Tabela 1. „Deputinizacja”

„Solidarność” ZA:	„Solidarność” PRZECIWKO:
– odejściem W. Putina i jego rządu oraz przeprowadzeniem śledztwa w sprawie jego działalności;	– przestępczej strukturze władzy;
– natychmiastowym zwolnieniem więźniów politycznych oraz ich pełną rehabilitacją;	– prześladowaniom ludzi za ich przekonania i represjom politycznym;
– ustawą lustracyjną dla urzędników, którzy za rządów W. Putina łamali prawa i wolności obywateli;	– skorumpowanym urzędnikom, którzy znieważyli rosyjską Konstytucję i ustawodawstwo;
– budową relacji z innymi państwami na podstawie norm prawa międzynarodowego;	– konfrontacji, wyścigu zbrojeń oraz militaryzacji społeczeństwa rosyjskiego;
– sankcjami międzynarodowymi w stosunku do urzędników, łamiących rosyjskie prawo.	– sankcjom międzynarodowym w stosunku do Rosji.

Źródło: *Свобода – путь к процветанию, Солидарность, объединенное демократическое движение*, <http://www.rusolidarnost.ru/kratkaya-programma-proekt>, 10.04.2012 r.

²⁹ *Солидарность, объединенное демократическое движение*, <http://www.rusolidarnost.ru/o-dvizhenii>, 11.04.2012 r.

³⁰ *Свобода – путь к процветанию, Солидарность, объединенное демократическое*, <http://www.rusolidarnost.ru/kratkaya-programma>, 1.04.2012 r.

Tabela 2. Władza narodu

„Solidarność” ZA:	„Solidarność” PRZECIWKO:
– wyborem sędziów w oparciu o podział władzy i niezależnym sądownictwem;	– skorumpowanemu sądownictwu i fikcyjnemu parlamentowi;
– likwidacją cenzury politycznej;	– kontroli władzy nad mediami;
– wolnością wyboru i sprawiedliwością. (odbudowa federalizmu oraz samorządów terytorialnych, zwiększenie samodzielności gospodarczej regionów, bezpośrednie wybory gubernatorów i prezydentów miast).	– fałszowaniu wyborów i próbom przekształcenia Rosji w państwo unitarne.

Źródło: *Свобода – путь к процветанию, Солидарность, объединенное демократическое движение*, <http://www.rusolidarnost.ru/kratkaya-programma-proekt>, 10.04.2012 r.

Tabela 3. Zwalczanie przestępczości i przestrzeganie prawa

„Solidarność” ZA:	„Solidarność” PRZECIWKO:
– ograniczeniem ingerencji państwa w życie społeczne; – dwukrotnym zmniejszeniem aparatu biurokratycznego;	– wszechmocy i przywilejom urzędników;
– radykalną reformą policji oraz służb specjalnych;	– łączeniu struktur kryminalnych i państwowych oraz wszechmocy służb specjalnych;
– przeprowadzeniem dochodzenia w sprawie oskarżeń o korupcję na wszystkich szczeblach władzy państwowej oraz w spółkach skarbu państwa.	– monopolom oraz zbędnej obecności państwa w głównych gałęziach gospodarki.

Źródło: *Свобода – путь к процветанию, Солидарность, объединенное демократическое движение*, <http://www.rusolidarnost.ru/kratkaya-programma-proekt>, 10.04.2012 r.

Tabela 4. Europejskie standardy życia

„Solidarność” ZA:	„Solidarność” PRZECIWKO:
– konkurencją w gospodarce i polityce;	– „Jednej Rosji” – partii korupcji i nieuczciwości;
– zawodowym wojskiem bez poboru powszechnego oraz cywilną kontrolą nad siłami zbrojnymi;	– dyskryminacji i przemocy w wojsku;
– własnością prywatną oraz wolną przedsiębiorczością;	– korporacjom państwowym oraz oligarchom.
– wspieraniem klasy średniej, której podstawą są małe i średnie przedsiębiorstwa oraz wykwalifikowani pracownicy;	– modelowi rozwoju gospodarczego opartego na surowcach energetycznych;
– nieodpłatną edukacją publiczną oraz rozwojem nauki;	– rehabilitacji Józefa Stalina, szerzeniu ideologii totalitarnych oraz propagandy klerikalizmu we wszystkich płaszczyznach życia społecznego;
– powszechnym i sprawnym systemem ochrony zdrowia;	– upadkowi systemu ochrony zdrowia oraz niedostępności usług medycznych;
– bezpieczeństwem ekologicznym oraz ochroną środowiska naturalnego;	– bezprawnej eksploatacji zasobów naturalnych kraju, skażeniem środowiska naturalnego, wwożenia do państwa zużytego paliwa nuklearnego.
– wprowadzeniem płacy minimalnej nie mniejszej niż 100 rubli za godzinę;	– ograniczaniu praw pracowniczych obywateli;
– utworzeniem powszechnego funduszu emerytalnego zasilanego z wpływów ze sprzedaży surowców energetycznych.	– bankructwu systemu emerytalnego.

Źródło: *Свобода – путь к процветанию, Солидарность, объединенное демократическое движение*, <http://www.rusolidarnost.ru/kratkaya-programma-proekt>, 10.04.2012 r.

Przed wyborami prezydenckimi w Rosji, w marcu 2012 roku, opozycja na czele z G. Kasparowem, Niemcowem oraz Limonowem przeprowadziła szereg manifestacji w ramach „Marszów niezadowolenia”. Do jednej z najbardziej spektakularnych akcji można zaliczyć protest na Placu Błotnym w Moskwie 10.12.2011 r.³¹. Demonstracja przeciw-

³¹ *Митинги протеста 10 декабря 2011 года, Информационное агентство*

ko fałszowaniu wyników wyborów do Dumy Państwowej zgromadziła przed Kremlem według organizatorów ponad 30 000 uczestników. Według oficjalnej wersji władz państwowych liczba osób nie przewyższała 20 000. Manifestanci domagali się odejścia premiera W. Putina, unieważnienia wyników wyborów do Dumy z 4.12.2011 r. oraz rozpisania nowych wyborów, a także pociągnięcia do odpowiedzialności karnej urzędników państwowych winnych fałszerstwom, w tym przewodniczącego Centralnej Komisji Wyborczej Władimira Czurowa. Żądano także zwolnienia więźniów politycznych, zniesienia cenzury w państwowych środkach masowego przekazu, zarejestrowania partii politycznych, którym odmówiono tego prawa w ostatnich latach³². Podobne demonstracje odbyły się także w innych miastach Rosji, takich jak Władywostok, Chabarowsk, Tomsk, Nowosybirsk, Omsk, Czyta, Krasnojarsk, Irkuck, Uljanowsk, Kemerowo, Jekaterynburg, Czeboksary, Iżewsk, Kazań, Wołgograd, Perm, Murmańsk, Pietrozawodsk, Psków, Włodzimierz, Woroneż, Kaliningrad i Petersburg. Demonstracja w Moskwie została pokazana także w mediach państwowych, ale ujęte w relacjach informacje dotyczyły przede wszystkim negatywnych aspektów akcji, takich jak zakłócenie ruchu drogowego w centrum stolicy. Manifestacja odbyła się pokojowo i nikt nie został zatrzymany przez policję³³.

Kolejna fala protestów miała miejsce w Rosji po ogłoszeniu wyników wyborów prezydenckich, które odbyły się 4.03.2012 r. Zgodnie z oficjalnymi danymi W. Putin ponownie został prezydentem Rosji, co wzbudziło sprzeciw sił opozycyjnych. G. Kasparow określił drugą turę jako „operację specjalną władz z wykorzystaniem wszystkich rezerw administracyjnych”, co zapewniło W. Putinowi wysoki procent poparcia w całej Rosji³⁴. Prawdziwej opozycji, według G. Kasparowa, nie dopuszczono do wyścigu wyborczego³⁵. Pierwsza demonstracja powyborcza, na czele z liderem Republikańskiej Partii Rosji (RPR) Władimirem Ryzkowem i szefem Zjednoczonego Frontu Obywatelskiego

---

Springer, 10.12.2011, <http://www.stringer.ru/publication.mhtml?Part=37&PubID=19046>, 11.04.2012 r.

³² *Tłumy na proteście w Moskwie*, TVP.INFO, 10.12.2011, <http://tvp.info/informacje/swiat/tlumy-na-protescie-w-moskwie/5860110>, 11.04.2012 r.

³³ Ibidem.

³⁴ W. Putin zwyciężył w wyborach 2012 r. z wynikiem 63,60% głosów przy frekwencji wyborczej 65,3%, *Президент 2012*, <http://president2012.ru>, 11.04.2012 r.

³⁵ Каспаров: Путина «поддержали» сотни тысяч мертвых душ, *ИноТВ („Sky News”, Великобритания)* 06.03.2012, <http://inotv.rt.com/2012-03-06/Kasparov-Putina-podderzhali-sotni-tisyach>, 11.04.2012 r.

(OGF) G. Kasparowem, miała miejsce 10.03.2012 r. w Moskwie. Zgromadziła ona wówczas 10 000 osób na Nowym Arbacie w centrum stolicy. Podobne manifestacje odbyły się także w Petersburgu, Niżnym Nowogrodzie, Jekaterynburgu, Ufie i Nowosybirsku³⁶.

Osobowość G. Kasparowa jako polityka budzi w Rosji dużo kontrowersji. Z jednej strony były szachista działa na scenie politycznej Rosji od 1990 r. i jego obecność w polityce nie jest przypadkowa. Z drugiej zaś strony wybitne osiągnięcia w sporcie sprawiają, że większość ludzi postrzega G. Kasparowa przede wszystkim jako szachistę a nie polityka. Jego przynależność do opozycji, która jest bezradna w stosunku do obecnej władzy, klasyfikuje go dla wielu jako politycznego nieudacznika. Zdaniem Władimira Bukowskiego³⁷ były szachista jest zbyt inteligentny dla społeczeństwa rosyjskiego i dlatego wydaje się mieć mało wspólnego z narodem³⁸.

Wśród przyczyn braku akceptacji G. Kasparowa przez dużą część rosyjskiego społeczeństwa znajduje się jego żydowskie pochodzenie oraz więź jaka łączy go ze Stanami Zjednoczonymi. Ojciec szachisty – Kim Weinstein – był Żydem, zaś on sam nazwisko obrał po swojej matce – Klarze Kasparowej. W Rosji panuje dosyć silny antysemityzm, stąd pochodzenie G. Kasparowa komplikuje jego wizerunek polityczny.

Zamieszkujący na stałe w Nowym Jorku szachista spędza większość czasu w Rosji, udzielając się politycznie. Jednak fakt jego silnych związków z USA jest przez wielu uważany za zdradę. Historia zimnowojennej rywalizacji mocarstw wciąż jest w Rosji żywa. Sprzyja temu propaganda władz, która kreuje wizerunek Zachodu i Stanów Zjednoczonych jako wrogów Rosji i jej obywateli. Spotkanie G. Kasparowa z prezydentem USA Barakiem Obamą w lipcu 2009 r. podczas jego wizyty w Moskwie³⁹ umocniło przekonanie przeciwników szachisty

---

³⁶ *Protesty w Moskwie. Przeciwnicy Putina chcą nowych wyborów*, Onet. Wiadomości [online], 10.03.2012, <http://wiadomosci.onet.pl/raporty/wybory-prezydenckie-w-rosji/protesty-w-moskwie-przeciwnicy-putina-chca-nowych-1,5053057,wiadomosc.html>, 11.04.2012 r.

³⁷ Władimir Bukowski (ur. 30.12.1942 r. w Bielebieju) - rosyjski dysydent, pisarz i obrońca praw człowieka w ZSRR, deportowany z ZSRR w 1976 roku.

³⁸ *Интервью Владимира Буковского о протестном движении в России, Рекомендательный сервис Imhonet*, 01.01. 2012, <http://blog.imhonet.ru/author/galloman/post/5445099>, 11.04.2012 r.

³⁹ *Гарри Каспаров: «Обама хочет отношений с российской оппозицией»*, *Голос Америки*, 08.07.2009, <http://www.voanews.com/russian/news/russia/a-33-2009-07-08-voa5.html>, 11.04.2012 r.

o jego silnych powiązaniach z Białym Domem. Nie zmienia to faktu, że G. Kasparow pozostaje jednym z najbardziej popularnych działaczy opozycyjnych w Rosji. Zdaniem gazety „Business Week”, szachista ma szansę zostać głównym liderem opozycji, która w chwili obecnej jest rozproszona i składa się z kilku różnych ugrupowań politycznych. Posiada on bowiem rozpoznawalnych wizerunek oraz uznanie międzynarodowe⁴⁰.

SUMMARY

IN THIS ARTICLE A FAMOUS RUSSIAN CHESS PLAYER AND POLITICAL ACTIVIST, Garri Kasparow, is described. After having finished his sporting career, Garri Kasparow got involved in an opposing political activity in Russia. He is one of the leaders of a political movement called “The Another Russia”. What is more, he is also a fierce critic of Vladimir Putin. The article shows his view and political program.

NOTA O AUTORCE

Olena Lugina [olena.lugina@amu.edu.pl] – doktorantka na Wydziale Nauk Politycznych i Dziennikarstwa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Jej zainteresowania naukowe koncentrują się wokół tematyki związanej z integracją europejską, politycznym i społeczno-ekonomicznym rozwojem państw Europy Środkowo-Wschodniej oraz byłego ZSRR.

---

⁴⁰ *Каспаров – альтернатива Путину?*, *Курьер.среда*, 06.01.2012, <http://www.kurer-sreda.ru/2012/01/06/57311>, 11.04.2012 r.